

Vertretpunt school Charles Buls, Zuidlaan 86 (vlakbij Zuidstation)

VRIJZINNIG WANDELEN

Lengte 2,7 km

Karel Bulswandeling

Aankomst Karel Buls-standbeeld, Grasmarkt (vlakbij Centraal Station)

Deze wandeling slingert van het Zuidstation naar het Centraal Station. Onderweg kom je meer te weten over het vrijdenken en vrijzinnigheid in de hoofdstad in het algemeen en over Karel Buls in het bijzonder.

Karel Buls (13.10.1837 - 13.07.1914) was een liberaal politicus en burgemeester van Brussel. Hij was de zoon van een juwelier op de Grasmarkt, het eindpunt van de wandeling. Aan het Brussels atheneum kreeg hij een artistieke opleiding met als doel zijn vader te kunnen opvolgen als edelsmid. Hij combineerde dit werk met verschillende andere activiteiten. Hij had een alomtegenwoordige interesse in de kunsten en hield er een duidelijke politieke visie op na. Buls was een progressieve Vlaamsgezinde liberaal die als een typevoorbeeld geldt voor het Brusselse liberalisme aan het einde van de 19de eeuw. Hij speelde een erg belangrijke rol in de eerste schoolstrijd en de Vlaamse emancipatie in Brussel.

Een van de belangrijkste strijdpunten van Buls was het onderwijs, dat destijds nog volledig in katholieke handen was. Hij ijverde niet enkel voor onafhankelijke en neutrale rijksscholen, maar was ook voorstander van de leerplicht en het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Samen met een aantal anderen uit de Belgische liberale middens zette Buls zich ook sterk in voor hervormingen en initiatieven op sociaal vlak.

Met zijn antiklerikaal gedachtegoed trok Karel Buls de aandacht van de vrijmetselarij en in 1862 trad hij toe tot de Franstalige loge **Les vrais amis**.

Op 13 juli 1914, enkele dagen voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, overleed Buls aan een beroerte tijdens een diner met vrienden. Hij ligt begraven op de begraafplaats van Brussel in Evere.

1. FRANSTALIGE LAGERE SCHOOL CHARLES BULS, ZUIDLAAN 86

De **Charles Bulsschool** baseert haar onderwijsproject op de beginselen van de democratie, de neutraliteit en het pluralisme. Sinds het schooljaar 2020-2021 organiseert ze meertalig onderwijs voor het eerste en het tweede leerjaar. De leerlingen krijgen de helft van de lessen in het Nederlands zodat ze op een spontane en speelse manier Nederlands leren. Deze tweetaligheidsgedachte zal uiteindelijke doordringen tot buitenschoolse activiteiten.

Er komen ook een tweetalige ludotheek en bibliotheek en er worden toneelvoorstellingen in beide talen geprogrammeerd. Charles Buls was een echte liberaal met een antiklerikaal gedachtegoed dat vooral in zijn visie op onderwijs tot uiting kwam. Het onderwijs was destijds nog volledig in katholieke handen en werd een van zijn belangrijkste strijdpunten. Buls ijverde niet alleen voor onafhankelijke en neutrale scholen, maar was ook voorstander van de leerplicht en het Nederlandstalig onderwijs in Brussel.

In 1864 lag hij aan de basis van de oprichting van de **Ligue de l'Enseignement**, een initiatief ter bestrijding van analfabetisme en de hervorming van het onderwijs. Dit resulteerde een jaar later in het concept van

de laïcistische modelschool, een school die werkte rond Buls' moderne opvattingen over opvoeding. De leerlingen kregen les in twee talen, hadden lichamelijke opvoeding en moesten worden klaargestoomd voor het hoger onderwijs. Een belangrijk element hierin was ook de emancipatie van de lagere klassen, die via gelijk onderwijs meer kansen moesten krijgen.

2. SPOORWEGBRUG BOVEN DE ZUIDLAAN

De **spoorwegbrug** over de Zuidlaan is een belangrijk herkenningspunt in de stad. Het viaduct bestaat uit drie parallelle dubbelsporige bruggen. De bouw van deze spoorwegbrug hing samen met de bouw van het nieuwe Zuidstation en begon in 1909.

Al snel moesten de werken onderbroken worden door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Pas in de jaren '30, na de oprichting van het **Nationaal Bureau voor de Volttooiing der Noord-Zuidverbinding** werd de bouw verdergezet.

Wegwerkzaamheden aan de Stalingradlaan.

Plafondschilderingen

Om de Noord-Zuidverbinding te kunnen aanleggen, moesten verschillende bruggen gebouwd worden boven een aantal zijstraten van de Stalingradlaan. In het kader van het stripparcours van de stad Brussel, kreeg het stadsproject **Urbana** (www.urbana-project.com) de kans zich uit te leven op de plafonds hiervan. Deze muurschilderingen brengen kunst en cultuur naar de straat en weerspiegelen de multiculturele identiteit van Brussel.

Ga ze zeker eens bekijken door drie opeenvolgende straten rechts in te slaan en dan op je stappen terug te keren.

- Frédéric Bassestraat: **Le Petit Gillet** van Aurélie William Levaux
- Sallaertstraat: **La Voie Lactée** van Mathilde Van Gheluwe wil de Melkweg en de sterrenbeelden weergeven als weerspiegeling van deze plaats.
- Fonteinstraat: **Les Ancêtres Bienveillants** van Fabienne Loodts stelt de mensen voor die waken over de wijk.

'Les Ancêtres Bienveillants', Fabienne Loodts

3. STALINGRADLAAN

Stap de Stalingradlaan in en ga richting Grote Markt langs de statige huizen en talrijke winkels en horecazaken.

De **Stalingradlaan** is het toneel van grote wegwerkzaamheden. Deze passen in de aanleg van Metrolijn 3 die Bordet in Evere zal verbinden met Albert in Vorst. Deze metrolijn komt er om de groeiende reizigersstromen te kunnen opvangen in een gewest waar de bevolking jaar na jaar toeneemt. Tegelijk wordt de openbare ruimte heringericht om beter te beantwoorden aan de verwachtingen van de bevolking. In de Stalingradlaan komt dat tot uiting door de middenberm te vervangen door extra brede wandelpaden.

'Le Petit Gillet', Aurélie William Levaux

'La Voie lactée', Mathilde Van Gheluwe

Het Zuidpaleis

Aan huisnummer 37 – 75 zie je het grote **Zuidpaleis**, een voormalige overdekte openbare marktplaats die vandaag winkels, sportzalen en de Hoofdstedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans huisvest.

4. HUIS JAMAER

Blijf verder wandelen tot aan huisnummer 62, het **Huis Jamaer**, een beschermd gebouw en een pronkstuk van de renaissance in onze contreien. Kenmerkend zijn de puntgevel en het contrast tussen de natuur- en baksteen en tal van houten sierelementen.

Dit huis was de woonplaats van architect **Victor Jamaer (1825 – 1902)** die in 1864 stadsarchitect werd. In samenwerking met burgemeester Karel Buls en stadsarchivaris Alphonse Wauters zorgde hij meer dan een halve eeuw voor een grondige restauratie van de Brusselse Grote Markt. Daarnaast drukte hij een onuitwisbare stempel op Brussel met zijn lantaarns, scholen en begraafplaatsen.

Maison Jamaer

SMBG

Stap nog wat verder tot aan huisnummer 54. Hier bevindt zich de hoofdzetel van de **Stichting voor Morele Bijstand aan Gevangenen (www.smbg-famd.be)**.

Deze tweetalige organisatie werd in 1964 opgericht om morele bijstand te verlenen in de Belgische gevangenissen, gevangenen psycho-sociaal te ondersteunen en animatie en vorming te organiseren.

5. BXL LAÏQUE

Bxl Laïque

Blijf op de Stalingradlaan verder wandelen tot huisnummer 18 - 20. Hier vindt **Bxl Laïque** onderdak en tot 2013 zat ook het huisvandeMens Brussel hier.

Aan de overkant van de straat, op huisnummer 21, bevond zich de hoofdzetel van de Kommunistische Partij maar ook de Rode Vaan werd hier geschreven. Een van de journalisten was **Louis Paul Boon**, een Aalsters auteur die zijn volkse komaf nooit verloochende. Zijn vroegste werk verscheen bij de Vlaamse uitgeverij Manteau maar de boeken botsten in het streng katholieke Vlaanderen op hevig verzet omwille van zijn linkse opvattingen, zijn antiklerikalisme en zijn seksuele vrijmoedigheid. Daardoor moest Boon vanaf 1952 uitwijken naar de Nederlandse uitgeverij De Arbeiderspers.

Over zijn periode bij De **Rode Vaan** schreef hij: *'Ik moet eerlijk bekennen dat ik daar een zeer gelukkige tijd heb gekend, tenminste na de eerste drie maanden. Want in het begin bestond het opstellen*

van De Roode Vaan erin, gewoon de Drapeau Rouge te vertalen, en als ik iets tegen iets heb, dan is dat overschrijven van wat anderen reeds geschreven hadden.'

Op een bepaald moment begon hij eigen reportages te maken die in de smaak vielen waar ze volgens Boon zelf bij de Drapeau Rouge niet erg gelukkig mee waren. *'Ik had me weer in het Frans te eksplikeren, want op de Stalingradlaan gingen ze van het standpunt uit dat alle Walen kommunisten waren en alle Vlamingen een soort halve Duitsers, en dus nazi's. En het allereerste wat ik naar het hoofd kreeg, was dat ik een halve nazi was, een profiteur.'*

Toch besluit Boon *'Om het eerlijk te zeggen, ik werkte graag op De Roode Vaan. Het was een links blad en ge weet het, mijn hart ligt op de rechte plaats, dat is links. Maar linkse bladen hebben overal ter wereld steeds dit met elkaar gemeen gehad: dat we te weinig personeel hebben en iedereen er zich kapot moet werken, en dat ze bijna nooit geld hebben en U steeds te weinig kunnen betalen.'*

Orthodoxe kathedraal

Breng een bezoek aan de oecumenische orthodoxe kathedraal en het museum van de Orthodoxe kerk in huisnummer 34.

Orthodoxe kathedraal

6. ROUPPEPLEIN

Wandel naar verder tot op het **Rouppplein**. Daar kan je eventueel op één van de terrasjes een pauze nemen en genieten van een hapje en een drankje.

Het Rouppplein is geëvolueerd naar een plein met een mix van trendy horecazaken, klassieke bruine kroegen en het alom bekende sterrenrestaurant Comme chez soi. In het midden van het plein staat een **fontein** die gewijd is aan **Nicolas Rouppe**, de eerste burgemeester van Brussel na de Belgische onafhankelijkheid. De fontein is het werk van **Charles August Fraikin** en **Joseph Poelaert**. Het wit marmeren beeld toont een vrouw met een sereen gezicht, die de stad Brussel verpersoonlijkt, zoals aangegeven door haar diadeem gevormd door de torens van de Sint-Michiels- en -Sint-Goedele-kathedraal.

7. ANNEESSENSWIJK

Sla af naar de Doorniksestraat zodat je op de **Lemonnierlaan** uitkomt en ga daar een paar passen naar rechts en steek over richting het **Anneessensplein**.

Buurtwinkel

De Anneessenswijk is een woonwijk met een grote sociale mix en hoge armoedecijfers. Er zijn heel wat te kleine en oncomfortabele woningen en grote woningcomplexen. Waar deze wijk de voorbije jaren wat achterbleef op het vlak van

stadsontwikkeling, kwam ze de voorbije jaren in de 'frontlinie' van een aantal grote stadsontwikkelingsprojecten zoals de voetgangerszone en de aanleg van de nieuwe metrolijn. De **Buurtwinkel** organiseert verschillende projecten die de leefbaarheid van de wijk vooropstellen door de kwaliteit van het samenleven met, voor en door de bewoners te verhogen. Belangrijkste doelstellingen zijn armoedebestrijding, sociale wijkontwikkeling, samenleven in de wijk en talentontwikkeling. De werking wordt gekenmerkt door ontmoeting, empowerment en actief burgerschap.

Metrostation Anneessens

Ga in **metrostation Anneessens** naar het middenperron. Op verschillende zuilen prijken daar foto's van personen die op een steenworp van het station wonen, aangevuld met stillevens

en sfeerbeelden uit de buurt. Bijzonder aan dit kunstwerk van de Schaarbeekse kunstenaar **Vincen Beeckman (1973 -)** is dat het gaat om een mengelmoes van grote foto's, zichtbaar voor de gehaaste voorbijgangers, en kleinere beelden, vooral bestemd voor de wachtende reizigers. Let wel, je hebt een metroticket of abonnement nodig.

8. ACADEMIE ROYALE DES BEAUX-ARTS

Neem links de Zuidstraat en hou even halt aan huisnummer 144. L'**Académie Royale des Beaux-Arts** telt heel wat bekende oud-studenten onder wie Paul Delvaux, James Ensor, Jef Lambeau, René Magritte, George Minne, Rik Poot, Vincent van Gogh en nog vele anderen.

De academie nam in 1876 haar intrek in een voormalig klooster en weeshuis in de Zuidstraat. Architect Pierre Victor Jamaer bouwde het om door achter een gevel in eclectische stijl de restanten van de bestaande gebouwen samen te brengen met nieuwe constructies.

9. HET VROEGERE MEDISCH CENTRUM CESAR DE PAEPE

Ga aan de verkeerslichten naar rechts, de Bogaerdenstraat in. Deze verandert wat verderop van naam in de Cellebroersstraat. Vroeger bevond zich aan huisnummer 13 het medisch centrum **Cesar De Paepe** van de socialistische mutualiteit. Vandaag is dit een onderdeel van het Universitair Medisch Centrum Sint-Pieter dat ondanks de sint in zijn naam deel uitmaakt van het Iris-net van Brusselse openbare ziekenhuizen. Het gebouw wordt volledig gebruikt als revalidatiecentrum voor verschillende specialisaties, zowel voor ambulante zorg als voor ziekenhuisopnames.

Het vroegere medisch centrum César De Paepe

10. HET GOUDBLOMMEKE IN PAPIER

Stap nog wat verder tot aan huisnummer 55 waar het estaminet **Het Goudblommeke in Papier** gevestigd is.

Het Goudblommeke in Papier is een café met een beroemd verleden. Het werd op 15 oktober 1944 overgenomen door de kunsthandelaar, dichter en theatermaker Geert van Bruaene, die het de huidige naam gaf. Het werd al snel een ontmoetingsplaats voor heel wat bekende kunstenaars van de surrealistische beweging **Cobra** en later het tijdschrift **Tijd en Mens**. Hiervan getuigen de vele tekeningen, foto's en andere voorwerpen aan de muren. Ook vandaag is het café nog steeds een artistiek en literair trefpunt in Brussel.

Het Goudblommeke

In 2006 nam een vriendengroep het intussen failliet gegane café over. Na een moeizaam jaar van diepgaande restauratie en renovatie werd het Goudblommeke op 13 september 2007 feestelijk heropend. 't Blommeke wil het cultureel stamcafé van Brussel zijn voor alle Brusselaars, Vlamingen, Belgen en bij uitbreiding wereldburgers.

In 1997 werden de drie gelagzalen en de gevel beschermd door de Koninklijke Commissie voor de bescherming van Monumenten en Landschappen van het Brusselse Gewest.

11. JAMAIS SANS TOIT

Steek de straat over en stap de Dinantstraat in. Neem de eerste zijstraat links, de Villersstraat. Op de hoek bevindt zich de vzw **Jamais sans toit**.

De vzw **Jamais sans toit** organiseert dagopvang voor thuislozen en mensen in precare situaties. Tijdens die opvang worden ze

Jamais sans toit

geholpen om hun sociaal leven weer op te bouwen. Dit gebeurt door ze administratief en sociaal te ondersteunen en door culturele activiteiten te organiseren. Doel is hen aan de hand van morele, sociale en culturele verrijking opnieuw een sprankel hoop en waardigheid te geven.

Jamais sans toit ontvangt per dag gemiddeld 92 mensen en nog meer in de winter.

12. JACQUES BREL

Foundation Brel werd opgericht in 1981 en is sinds 1996 aan het Oud Korenhuis nr. 11 gevestigd. Er staat ook een standbeeld van de zanger.

Jacques Brel (1929-1978) was een uitzonderlijk iemand die zijn hele leven aan de rand van de samenleving heeft geleefd. Ondanks een burgerlijke en katholieke opvoeding zou hij in zijn werk de hypocrisie en de dogma's van de burgermaatschappij op een sublieme manier aan de kaak stellen en zelfs aanvallen. Brel was de kunstenaar-rebel, de eenzame vrijheidsstrijder, die tegen alles en iedereen in, de draak stak met alle maatschappelijke machtsstructuren zoals de kerk en de burgerij.

De Brel Stichting heeft tot doel het werk van Brel te inventariseren en via tentoonstellingen, publicaties, wandelingen enz, aan het grote publiek bekend te maken. Daarnaast steunt de vzw verschillende humanitaire projecten.

Fondation Brel

13. GABRIELLE PETIT

Ga naar links tot de Lombardstraat en steek die over tot je op het **Sint-Jansplein** komt. Hier staat een standbeeld gemaakt door Egide Rombaux. Het toont **Gabrielle Petit**, de eerste arbeidersvrouw in Europa die een standbeeld kreeg.

Gabrielle Petit wordt beschouwd als de vergeten heldin van Wereldoorlog I. Op vraag van Britse geheime dienst werkt ze mee aan een netwerk dat de Britten in bezet België willen uitbouwen. Ook al is ze zich maar al te bewust van de risico's die ze loopt beperkt ze haar verzetsactiviteiten niet tot zuivere spionage. Ze is ook actief in een netwerk dat clandestiene post uitwisselt tussen de Belgische frontsoldaten en hun familie en in de distributie van **La Libre Belgique**, het grootste verzetsblad in België.

Begin 1916 komt de **Politische Polizei** Gabrielle Petit op het spoor. Ze wordt gearresteerd en overgebracht naar de gevangenis van Sint-Gillis. Tijdens haar ondervragingen lost ze niets en weigert ze namen te noemen. Na een proces achter gesloten

Gabrielle Petit, vergeten heldin

deuren wordt Petit tot de doodstraf veroordeeld. Ze wordt geëxecuteerd door het vuurpeloton op de Nationale Schietbaan in Schaarbeek toen ze net 23 jaar was.

Leestip: *Gabrielle Petit, leven en dood van een Belgische spionne tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Sophie De Schaepdrijver (Horizon, 2018).

14. DOLLE MOL

Neem rechts de **Spoormakerstraat**. Op nummer van de Spoormakerstraat 52 bevindt zich café **Dolle Mol**.

In juli 1969 opende Herman J. Claeys in deze straat de Free Press Bookshop. De libertaire boekhandel omvatte een bescheiden drukkerij en alternatief documentatiecentrum en legde de klemtoon op nieuwe Vlaamse en Nederlandse schrijvers. Er werden regelmatig tentoonstellingen, filmprojecties, kleinkunst- en poëzieavonden georganiseerd. Omdat de literair-artistieke en revolutionaire klanten meer bier dronk dan boeken kocht, opende Claeys een jaar later op de Kaasmarkt het keldercafé de Dolle Mol.

De kroeg verhuisde in 1972 naar een leegstaand pand op de huidige locatie en het werd al snel dé ontmoetingsplek voor de linkse jeugd na mei '68. Tal van bekendheden doken er op: auteurs Jeroen Brouwers, Hugo Claus, Jotie T'Hooft en Simon Vinkenoog maar ook muzikanten zoals Bob Dylan en Tom Waits.

In 2002 ging het café failliet en het etablissement werd jarenlang verwaarloosd tot filmmaker Jan Bucquoy het op 1 mei 2006 heropende. Dit gebeurde illegaal en amper zes weken later werd het door de politie weer gesloten. Een jaar later heropende het café als vzw. Toen in 2015 een einde kwam aan de huurovereenkomst moest het café weer sluiten. Pas in 2018 werd het café heropend, dankzij een investering van 50.000 euro door vijf voormalige stamgasten.

In het huis ernaast bevindt zich de winkel **Avec Plaisir**, een rijk van beelden en papier in 1977 opgericht door de familie Plaizier. Het is een paradijs voor postkaarten, affiches, kunst- en humoristische boeken, schrijfwaren en hier en daar wat curiosa.

15. HET KLEINSTE HUISJE VAN BRUSSEL

Neem de eerste straat links, de **Kaasmarkt**, in de volksmond omgedoopt tot de Pitastraat. Ze kreeg deze naam doordat in de jaren '80 de ene pitazaak na de andere er de deuren opende. Op huisnummer 19 staat **het kleinste huisje van Brussel**.

16. HOTEL AMIGO

Steek de Hoedenmakersstraat over. De Kaasmarkt verandert hier van naam en wordt de **Brouwersstraat**. Loop door tot volgende kruispunt.

Links voor je zie je **hotel Amigo**, een naam die ook wel gebruikt wordt om het woord gevangenis aan te duiden. Dat komt zo: in de Middeleeuwen was er in de huidige Vrutnstaat een gevangenis, de Vroente. In de Spaanse tijd kreeg deze gevangenis de naam Amigo, wellicht een foute vertaling waarbij **vrunt** verward werd met **vriend**.

17. GEDENKTEKEN 't SERCLAES

Sla hier rechtsaf, de Karel Bulsstraat in en wandel richting Grote Markt. Aan je rechterkant kan je niet om het gedenkteken **'t Serclaes** heen. Minder bekend is het monument dat een aantal Brusselse kunstenaars schonken aan Karel Buls als erkenning voor zijn belangrijke rol in de verfraaiing van de stad. Oorspronkelijk heet deze Karel Bulsstraat trouwens de Sterrestraat, pas later kreeg ze de naam van Karel Buls toegewezen.

18. GROTE MARKT

De **Grote Markt** heeft een grote aantrekkingskracht uitgeoefend op tal van humanistische en vrijzinnige figuren zoals Karel Marx, Victor Hugo, Herman Teirlinck, Henri Bergé, Achilles Mussche en Paul Janson. Het unieke karakter van de Brusselse Grote Markt is te danken aan een barbaarse aanval van de Fransen die in 1695 de hele Grote Markt verwoestte, met uitzondering van het stadhuis en enkele gebouwen.

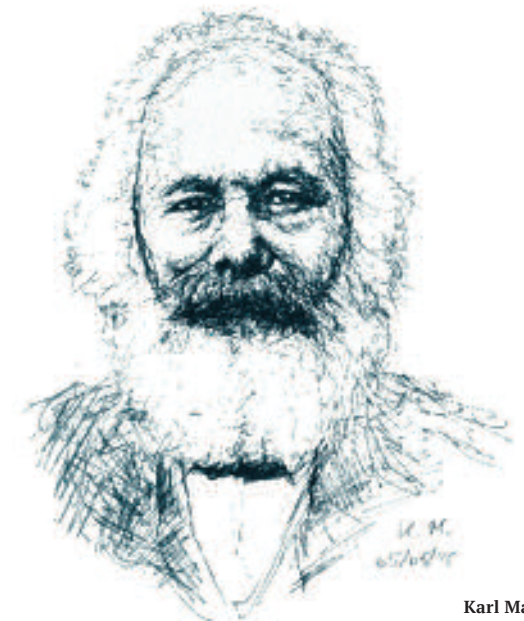
De Zwaan (Grote Markt, nr. 9)

In **huisnummer 9** 'De Zwaan' stichtte Karel Marx in 1847 de Brusselse afdeling van de Belgische Federatie van de **Liga van de Communisten** waarvan hij ook voorzitter werd. Marx staat vooral bekend om zijn klassenstrijd, maar hij voerde ook een strijd tegen de godsdienst vanuit de overtuiging dat elk idee dat boven de mens gesteld werd leidde tot zelfvervreemding. Vanuit de gedachte dat niet god de mens had geschapen, maar de mens god beschouwde Marx de vernietiging van de godsdienst als een politieke daad.

Bijna 40 jaar later, in 1885, werd in hetzelfde gebouw de **Belgische Werkliedenpartij** opgericht, een fusie van de Vlaamse en Brabantse socialistische partij.

Weer 60 jaar later, in 1946, zag in hetzelfde huis het **Nieuw Vlaams Tijdschrift** het licht. Dit cultureel tijdschrift werd opgericht door Herman Teirlinck en August Vermeylen en stond voor openheid en verscheidenheid. Herman Teirlinck was een van de vurigste verdedigers van een fervent vrijzinnige levenshouding.

Karl Marx

Huis “De Duif” (Grote Markt, nr. 26-27)

In **huisnummer 26-27 ‘huis De Duif’** huurde Victor Hugo in 1851 samen met zijn zoon Charles de eerste verdieping. Hij schreef er enkele hoofdstukken uit **Les misérables** en ontving er verschillende personaliteiten zoals Charles De Brouckère. In 1852 ruilt hij Brussel voor Jersey. Victor Hugo was een groot humanist wiens verlichte denkbeelden zijn tijd ver vooruit waren: onderwijs voor iedereen, de afschaffing van de doodstraf, universele vrede, een menswaardige behandeling van gevangenen, de eenheid van Europa...

La Libre Pensée (Grote Markt, nr. 13)

In **huisnummer 13** werd op 19 januari 1863 **La Libre Pensée** opgericht na moeilijkheden veroorzaakt door de burgerlijke begrafenis van Pierre Théodore Verhaegen. Initiatiefnemer was **Henri Bergé** en de leden manifesteerden zich als vrijdenkersbeweging binnen een hoofdzakelijk liberale bourgeoisie, waren scherp antiklerikaal en waren sociaal-progressief ingesteld.

Geheel in de lijn van alle vroegere vrijdenkersbonden, bepaalden de eerste statuten dat ze een vereniging vormde uitsluitend bestemd voor de organisatie van burgerlijke begrafenis. Al snel groeide La Libre Pensée echter uit tot een van de eerste en belangrijke vrijzinnige verenigingen met niet onaanzienlijke politieke invloed.

Het Vlaams Huis en Ons Vaderland (Grote Markt, nr. 16)

In huisnummer 16 was van 1909 tot 1944 de herberg **Het Vlaams Huis** gevestigd en ook het dagblad **Ons Vaderland** vond er een onderkomen. Auteur Achilles Mussche was er hoofdredacteur.

Zijn Vlaams activisme was niet Duitsgezind maar paste eerder in een internationaal socialisme. Hij was één van de stichters van het August Vermeylenfonds, een vrijzinnig socialistische sociaal-culturele vereniging die ook vandaag nog lid is van deMens.nu.

Parti Progressiste (Grote Markt, nr. 14)

In huisnummer 14 vergaderden de extreem radicalen van de **Parti Progressiste** van Paul Janson. Deze radicaal-liberale advocaat verdedigde het algemeen kiesrecht maar als parlements-lid beschouwde hij de strijd tegen het klerikalisme – de inmenging van de kerk in de staat – als een van zijn hoofdmotieven.

19. KAREL BULS

Verlaat de Grote Markt via de Heuvelstraat en neem op het einde de Grasmarktstraat naar rechts. Vlak voor je zie je het **Agoraplein** met de fontein van Karel Buls. In huisnummer 103 oefende Karel Buls tot 1878 het beroep van goudsmid uit.

Dit bronzen monument van beeldhouwer Henri Lenaerts dateert uit 1987. Het is een symbolische en anekdotische voorstelling van de mens Karel Buls die op de rand van de fontein zit in het gezelschap van zijn hond en met een open boek, symbool voor zijn drang naar kennis en cultuur.

Buls is één van de grote Brusselaars aan wie de stad veel te danken heeft, zowel sociaal als stedenbouwkundig. Buls was een fervent vrijmetselaar, één van de stichters van de **Ligue de l'Enseignement** en voorzitter van de ULB. Deze bestond grotendeels uit progressistische vrijmetselaars die het officieel onderwijs op alle niveaus wilden verbeteren. Zo ijverden ze voor de invoering van de leerplicht, het verrijken van de lesprogramma's en de toepassing van moderne pedagogische methodes.

Standbeeld Karel Buls

Vrijzinnigewandeling.brussels is een initiatief van huisvandeMens Brussel en het Humanistisch Verbond Brussel. Vrijwilligers van het huisvandeMens Brussel lieten zich voor deze wandeling inspireren door 'Wandelen in Vrijzinnig en Humanistisch Brussel' • Info & Contact: info@vrijzinnigewandeling.brussels

